

Az Országos Osztályozó Bizottság határozatai

Ma még, amíg a marxista könyvtári szakrendszer el nem készül, a tömegkönyvtárak könyveinek raktári felállítást rendjét a tudományos és ismeretterjesztő anyagnál a tizedes osztályozás szakcsoport számai határozzák meg. Ugyancsak az egyetemes tizedes osztályozó (ETO) rendszeren alapul mind tömegkönyvtárainknak, mind nagy tudományos, általános és szakkönyvtárainknak szakcatalogusa is. Az ETO fölünk idegen, idealista tudományrendszerezés. Ezért szükséges egy új, marxista rendszer kidolgozása. De addig használunk kell az ETO-t és meg kell küzdenünk nehézségeivel. A szocialista tudományrendszerezésnek megfelelőbb felosztást kell bevinünk a szakcsoportosításba, hogy a nemzetközi táblázatokban egyáltalán nem szereplő, vagy tévesen megvilágított fogalmak szocialista tartalmat nyerjenek. Az Országos Széchényi Könyvtár keretében most készítjük elő az ETO harmadik kiadását. Ennél a munkánál olyan irányú változtatásokra törekszünk, hogy a táblázatok mindinkább megfeleljenek azoknak a követelményeknek, amelyeket a szocialista társadalmi rend, a szocialista építés és a műszaki haladás támaszt velünk kapcsolatban.

Ebben a munkában segédkezik az Országos Osztályozó Bizottság, amelynek működése azért is szükséges, mert sok tudományágban még nem alakult ki a végleges magyar terminológia, a nemzetközi táblázatokban pedig új, illetve szocialista tartalmat nyert fogalmak egyáltalában nem, vagy téves megvilágításban szerepelnek.

Az 1953-ban újjáalakult bizottság üléspajzain céljainknak megfelelően átvizsgálta a régebbi osztályozási bizottsági határozatokat is. Itt összegyűjtve közöljük a felülvizsgált régebbi és az új határozatokat.

Először a bizottság által elbírált fogalmakat (ezek ismertebb szinonimáit is) betűrendben közöljük: mellettük mindjárt a tizedes jelzet. Célserű ezeket a döntéseket a megfelelő helyre, az ETO magyar kiadásának harmadik betűrendes és a 2. főtáblázati szakrendi kötetébe bevezetni.

Agrárrolló 338.5 [63:6] akkumuláció
 330.141 állami áruház 381.01.000.119.3
 államosítás 336.113.028 anyaggazdálkodás
 339.8.002.3 anyagnorma 658.516
 árdrágítás 343.531 áruház, állami
 381.51:658.115.3

Begyűjtés 339.661 bérelszámolás (munkaügyi) 331.211 bérelszámolás (üzemi) 658.321.1 beruházás 330.142 beruházási

bank 332.1:330.142 beszolgáltatás 339.661 bizonylati elv 657.24

Célhittel gazdasági szempontból 332.7 célhittel könyvelése 657.412.4

Dolgozó (korl. közös alosztás) —058.3 dolgozók kategóriái 331.7

Egyensúly, pénzügyi 336.121.7 egységes árulista 658.8(085) egyszámarend 657.43.01 élelmiszeripar 663.664 elhajtás a pártban 3KP:323.273 ellátmány, államháztartás 336.126.41 élmunkás 331.876.1 élmunkások jutalmazása 331.97:331.876.1 élüzem 658.5.018.2 elvtársi bíróság 331.166 erózió a geológiában 551.311.22.053 erózió a talajtanban 551.311.22.053:631.4 extraprofit 338.934.5 (1—5)

Falukutatás 308(1—202) feltalálók jutalmazása 331.97:608.3 feudális gazdálkodás 330.191.22 fizikai és szellemi munka közti különbség és ennek megszüntetése 331.7 foglalkoztatottság 331.6 foglalkoztatottsági fok üzemen belül 658.29 földbecslés 631.164 füves vetésforgó 631.582.9

Gazdasági földrajz 338(1) vagy 338:91 gazdaságos számvetés 657.47[3K] gyarmati munkások 331.7(1—5)

Háborús uszítás 327.8:355.015 hazafiság 172.14 helyi ipar 338.4(1—2) helyi tanács alá tartozó vállalat 658.115.3 hiteligenylés, államháztartás 336.126.41 hozrascot 657.47[3K] hulladékcsökkenés 658.567 hűbéri gazdálkodás 330.191.22

Igazgatói alap 657.439 ipar termelékenysége 338.4.011 ipari kombinát 338.873 ipari nyersanyaggazdálkodás 339.8.002.3

Kapitalista gazdálkodási formák 330.191.3/6 kiváló munkás 331.876.1 kizsákmányoló (korl. közös alosztás) —058.7 klerikális reakció 323.273[322] Kossuth-díj 331.97 kozmopolitizmus 172.16 Kölesönös Gazdasági Segítség Tanácsa 341.232 3 075 (47—62) költségvetési hiány 336.126.41 költségvetési fedezet 336.121.122 könnyűipar 67/68 kötelező beszolgáltatás 339.661 közellátás 339.8 közgazdasági elméletek története 330.18(091) közületi beruházás 336.121.11:330.142 közületi beszerzések 336.126.4[658.7] közületi vállalat 658.115.3

Mezőgazdasági állóalpok (föld, épületek, gépek) 631.12 monopolkapitalizmus 330.148 munka termelékenysége 331.87:338.011 munkaegység 331.231.2 munkaerőgazdálkodási szervezetek 331.96 munkaerőtartalékok hivatala 331.96 munkaintenzitás 331.024.3 mun-

kajog 331 munkamegosztás, nemzetközi
330.191.6 munkaverseny — jutalom
331.97:331.876.1 munkásmozgalom 331
[007] munkások kategóriái 331.7

Nacionalizmus 172.15 nehézipar 62 +
669 nehéz vegyipar 661 nemzeti vállalat
658.115.3 nemzetközi munkamegosztás
330.191.6 nemzetköziség 327.3 népgazdasági
mérleg 339.4 népgazdasági tanács
354.075.1:338 norma, anyag-
658.516 norma, teljesítményi szak-
658.54 nyersanyaggyártás
339.8.002.3

Országos Munkabér Bizottság 331.2.075.1
önfenyképezés 658.542.1 önköltségsök-
kentés 658.561.011 ösközösségi gazdál-
kodás 330.191.11

Pénzügyi egyensúly 330.121.7 pénzügyi de-
ficit, államháztartás 336.126.413 primitív
gazdálkodás 330.191.11 proletár nem-
zetköziség 327.3

Rabszolgatársadalom gazdálkodása
330.191.13 rejtett tartalékok feltárása
65.011 rovancsolás, államháztartás
336.126.51

Selejtsökkentés 658.567 sovinizmus
172.15 szakérettségi tanfolyam 373.57
szellemi és fizikai munka közti különb-
ség és ennek megszüntetése 331.7 szocia-
lista gazdálkodás 330.191.7 szocia-
lista realizmus általában 18[3K] szocia-
lista realizmus az irodalomban
8.015.16[3K] szocialista realizmus a
művészetben 7.036.1[3K] Sztálin-díj
331.97 sztrájk törő 331.896.4

Takarékosság a népgazdaságban 339.444
takarékoság az üzemben 658.561.011 takar-
mányvetésforgó 631.582:633.2/3 ta-
lajjavítás 631.45.002.237 technikai mi-
nimum 331.86 teljesítménybérézés
331.231 teljesítményi szaknorma 658.54
teljesítőképeség népgazdasági szem-
pontból 338.961 teljesítőképeség üzem-
gazdasági szempontból 658.29 termelési
értekezlet 658.5.012.63 termelési visz-
onyok 330.19 tervárak 338.532.3 terv-
fegyelem népgazdasági szempontból
338.984.009 tervfegyelem üzemi szem-
pontból 658.51.009 tőke kivétel 332.453./
4/6 tőkés (korl. közös alosztás) — 058.7
tőkegazdálkodás formái 330.191.3.6

Újító jutalmazása 331.97:608.3 újratér-
melés 330.141 uszítás, háborús
327.8:355.015 üzemi takarékoság
658.561.011 üzempacitás népgazda-
sági szempontból 338.961 üzempacitás
üzemgazdasági szempontból 658.29

Versenyjutalom 331.97:331.876.1 vetés-
forgó, füves 631.582.9 vetésforgó, takar-
mányi 631.582:633.2/3

Módosította azután az OOB a 330.19 jel-
zetű szak meghatározását. (V. ö. ETO fő-
táblázat, 21. lap.)

330.19 A gazdasági szervezet egységei és
a társadalom fejlődési fokozatai.
Termelési viszonyok.

A továbbiakban a 330.191 jelzetű szak-
csoportban a szocialista fogalmazáshoz
közelebbálló felsorolást adott:

- 330.191.1 Osközösség és rabszolgatársad-
alom gazdálkodása
- .11 Osközösség. A gazdaság ós-
állapota. Primitív gazdálkodás
 - .13 Rabszolgatársadalom gazdál-
kodása. Ld. még 326.3
 - .22 Feudális gazdálkodás. Ld. még
321.3
 - .3/6 A kapitalista társadalom
gazdálkodási formái. Ld. még
330.148
 - .7 Szocialista gazdálkodás. Ld.
még 3K

Részletesebben foglalkozott az OOB
a szögletes zárójel használatával. Erre
azért volt szükség, mert az ETO-rend-
szer mindkét magyar kiadása mellőzte
a [] jel tárgyalását. A most készülő
harmadik kiadásba a lényegét felvettük.

Két vagy több fogalom vagy tárgy
egymásra vonatkoztatva, egymáshoz
viszonyítva önszett fogalmat vagy tár-
gyat alkot. Ennek megfelelően egyszerű
ETO-számok viszonyításával alkothatunk
összett ETO-számokat, összetett fogal-
mak vagy tárgyak jelölésére. A vonat-
koztatás, a viszonyítás az egyszerű ETO-
számoknak összekapcsolása vagy : jel-
lel, vagy [] jellel. Beosztandó könyvünk
tárgya pl. búzatermesztési statisztika.
Tizedes jelzetünkben kettőspont lesz, ha
a kérdést mind a statisztikánál, mind a
búzatermesztésnél nyilván akarjuk tar-
tani. Az egyik beosztandó katalógus
szakcédula a statisztikánál fog szerepelni
31:633.11 alatt, a másik a búzatermesz-
tésnél 633.11:31 alatt. Ha ellenben csak
az egyik összetevő fogalomnál kívánjuk
a kérdést nyilvántartani, a másodikat
[]-be tesszük. Pl. 31[633.11] jelzetet
írunk és csak a statisztikánál helyezünk
el szakcédulát. A kettőspontos viszonyi-
tást mellérendelőnek, a szögletes záró-
jelűt alárendelőnek nevezzük.

Alkalmas a szögletes zárójel használata
arra, hogy egy tárgyon, vagyis egy fő-
táblázati egyszerű tizedes szakszámon
belül megkülönböztessük a marxista, il-
letve kapitalista anyagot, az egyszerű
tizedes számhoz kapcsolt [3K], illetve
[330.148] alárendelő viszonyítás alkalmazásával.
Alkalmazható a szögletes
zárójel közbeékelés céljára is, ha a fő-
táblázati számon belül a rendestől eltérő
csoportosítást akarunk elérni. Legyen pl.
beosztandó könyvünk tárgya az acél
hajlítási szilárdságának vizsgálata, tize-
des jelzetünk 620.174:669.14 lesz az álta-
lános használat szerint. Ennél a mellé-

rendelő viszonyításnál egyik kataloguscédula a hajlítási szilárdság 620.174 szakszámhoz kerül, a további alosztást az acél vagy egyéb fémek adják; a másik cédula az acél 669.14 számához kerül s ennek irodalmán belül különböztethetjük meg a hajlítási vagy egyéb szilárdsági vizsgálatokat.

Csoportosíthatjuk azonban anyagunkat pl. úgy is, hogy az anyagvizsgálaton belül az első tagolási mozzanat az anyagfajtája, míg a szilárdságvizsgálat típusai csak a további tagolásnál jutnak szerephez. Az acél hajlítási szilárdságának vizsgálatát ekkor a 620.1 [669.14] 74 jelzet fejezi ki. Ez a szerkezet így egyezik a földrajzi közös alosztásoknak megengedett közbeékelésével; ha pl. egy ország nép-gazdaságára vonatkozó anyagot együtt akarunk tartani:

338.4(439) 338.91(439) 338.984(439)
stb. helyett

338(439)4 338(439)91 338(439)984

formában alkothatjuk meg a jelzetet.

Az alárendelő viszonylati alosztásban az alárendelt főtáblázati szám kétoldali szögletes zárójelbe kerül. Meg kell különböztetni ezt az általános közös alárendelő viszonylati alosztást a féloldali szögletes zárójellel kifejezett jelzőmódtól, amelyek nincsen alárendelő alosztási jellege.

Féloldali szögletes zárójelet abból a célból használunk, hogy kevesebb jeggyel fejezzük ki a könyv tartalmát. Pl. búza- és kukorica-statisztikát tartalmazó könyvünk tizedes szakjelzetei

31:633.11 633.11:31
31:633.15 633.15:31

Szakkatalogusunkban tehát erről a könyvről négy nyilvántartólap van, kettő a statisztikánál (külön a búza- és külön a kukoricatermelési statisztikánál) s egy-egy a búzatermesztésnél, illetve a kukoricatermesztésnél.

Ezt a kívánságunkat félszögletes zárójel használatával így fejezzük ki

31:[633.11:633.15

Azok a könyvtárak, amelyek nyilvántartólapjaikat és rajtuk a tizedes jelzettel sokszorosítják, valamint bibliográfiák, amelyek a címleírást szakjelzettel együtt csak egy helyen adják felsorolásukban, élhetnek ezzel a takarékos jelzőmóddal. A négy azonos nyilvántartólapon aláhúzással kell jelezni, hogy az egyes kataloguscédulák a lerakásnál megfelelő helyre kerüljenek.

Példánkban így:

1. cédula 31:[633.11:633.15
2. cédula 31:[633.11:633.15
3. cédula 31:[633.11:633.15
4. cédula 31:[633.11:633.15

rendre statisztika:búza, statisztika:kukorica, búza-statisztika, kukorica-statisztika alá.

Lehet ez a féloldali szögletes zárójel kétirányú is. Példánkat kissé módosítva szóljon könyvünk búza és kukorica külkereskedelmi statisztikáról és jelzetünk

31:382]:[633.11:633.15

lesz, amikor további aláhúzási változatok mutatják, hogy a szakkatalogus mely helyein kell nyilvántartólapot lerakni.

VEREDY GYULA

A KÖNYVTÁRÜGGYEL KAPCSOLATOS SZABVÁNYOK ÉS TERVEZETEK

A szabvány száma és címe:

A szabvány ára:

A szabvány száma és címe:	Forint
MNOSZ 3394 Cirilbetűs címek átírása	2.50
MNOSZ 3401 A betűrendbe-sorolás szabályai	10.50
MNOSZ 3402 Könyvek címlapja, belső elrendezése és kolofonja	4.50
MNOSZ 3403 T Könyvtári berendezés, kartotékfiók és szekrény	2.60
MNOSZ 3404 Folyóiratcím-tövidítések	7.50
MNOSZ 3405 Folyóiratok fedőlapja, belső elrendezése és tipográfiája	3.50
MNOSZ 3406 Könyvtári és dokumentációs címlévélteli lap	1.—
MNOSZ 3407 Könyvtári és dokumentációs osztólap	—50
MNOSZ 3424 Könyvtári címleírási szabályok	32.—
MNOSZ 3449 A könyvtári bélyegzés	1.50
MNOSZ 3491 Nyomdai korrekktúrajelek	2.—
MNOSZ 3495 A gépirás szabályai	7.—
MNOSZ 3497 Bibliográfiai hivatkozás	3.—

Beszerezhetők a Szabványboltban (Budapest, V., Szt. István-tér 4.)